

Передплата

за «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

за цілий рік . . . 20 кор.
за пів року . . . 10 кор.
за чверть року . . . 5 кор.
за місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

за цілий рік: зі щоденною
виставкою 7 доларів, або 12
рублів; з висвітлюю двічі
в тижні 5 1/2 долара, або 10
рублів; з висвітлюю що субо-
ти 4 1/2 долара, або 9 рублів.
Повдинокє число по 10 сот.

Телефон Редакції ч. 1484 — Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми сердце і віра руска.» — з Руслановх псалмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділі руских свят о 5 1/2 год. по полудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» при ул. Оссолінських ч. 11, партер (Фронт від ул. Тихої). Експедиція місцева в Агенції Соколовского в ясажі Гавманова.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.

Рекламації неопечатані є вільні від порта. — Оголошенєя звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні довесеня по 30 сот. від стрічки.

О. Осип Фацієвич.

Шизмofіlство у нашого духовенства.*)

Хоча від давна появлялись в ряди годи статі у нашім особливо дневникарстві, про грозу шизмofіlства серед нашого духовенства — але се був рід автобіографії поодиноких осіб. В останніх часах сї голоси стали загальнійші, так що і гроза тая виступила в яркійшій світлі, що більше дались чути голоси як у парламенті, так і у німецькім, польськім та нашім дневникарстві, котрі прямо винують наше духовенство за ширене шизми і виказують скриті затії платних прислужників шизми і пареславія, котрі на жаль водять за нас наших деяких священників.

Таким водженєм за нас а заразом ударом в лице нашого духовенства є справа паломництва до Почасва. Від хвилі, коли гр. Бобринський заложив в Петербурзі комітет «галіцко-руський» і від часу проїздки его і генерала Владімірова у Галичину, почались вводити всякі проїздки наших

*) Подаємо тут голос з кругів самого духовенства, котрий розкриває вельми болючу рану нашого народного організму. Як небудь се вельми болючо, однак придержуючи ся засади *sed magis amica veritas* подаємо сей голос, котрий повинен дати міродатним кругам привід до основнього уздорвлення відносин, поки час. — Ред. Русл.

Промова в 49. роковини Тараса Шевченка

святовані 11. марця с. р. інститутками і ученицями руск. учит. семінарії і виділової школи СС. Василянков в Яворові, виголошена їх теперішнім катехитом о. д-ром Конст. Єрми.

(Конець).

Як сильно Шевченко оставав під впливом ветхозавітних пророків, се той самий автор, др. Щурат, докладно представляє. Нам вистарчить лише вказати на сей вплив і в злучі з тим на саме становище Тараса, яко народного пророка. Задачею ветхозавітних пророків було, геніальними словами нарід ізраїльській мирити з неволею, яко карою за власні гріхи, годити і завзявати, щоби згоджував ся з волею Бога, а в нагороду за се піддане волі Божій потішати нарід вибраний побідою над ворогом, свободою а і приходом Спасителя-Месії.

Таким був і пророк Єрмія. Подібно і Шевченко під впливом пророка Єрмії (Др. Щурат *ibid.* стр. 58.) вияснює недолю України змалювану словами:

«Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!

За що тебе спльондровано —

За що, мати, гинеш?...»

(Розрита могила),

а як сю недолю переносити і на побіду заслужити таким способом в Гайдамаках, коли зазначив, що замість правди тепер кривда повиває, так подає і мирить земляків з тим станом:

«Все замовкло. Нехай мовчить.

людей, спершу самих менерів, опісля — таки самих селян — за зграницю via Петербург та всяке взаїмне гостюванє.¹⁾

Звихнені індивідуа та сфанатизовані студенти під покришкою популярних викладів на підставі сфалшованої історії церкви представляють нашому народови шизму неначеб утрачений скарб і одинокий середник спасеня. І наші священники мовчать на то — як також не протестують, коли такий Носевич *et tutti quanti* уряджують всякі паломництва до Почасва, Києва, Петербурга і Кронштаду на поклон мощам Івана Кронштатского²⁾. Навіть і самі беруть участь.³⁾

Ізда за дарно, всяка хапатня і розмаїті видовища одурюють нашого селянина, що той як верне домів, не тільки що зачне «какати» себто закидати по московски, вихвалити чужих богів, ба навіть иначе заховувати ся під час служби Божої, а що найгірше розкидати ріжні агітаційні шизмохвальні брошури, що ему понанихали кишені его опікуни. Руско-католицькі священники стають устроювати в уніятских церквах богослуженя для російських гостей⁴⁾ вносита многолітствія в їх честь в часі бо гослуженя (щось а *la polonaise* у Москалів при великім вході). Світські люди і рускі священники устроюють триумфальні проїздки з бандеріями для російських гостей. Руске духовенство виховує свої доні в інститутах, де учительки коренні Московки учать їх Бог знає яких молитов і релігії. Синове нашого католицького духовенства виховані в бурсах, де ширить ся ненависть

до католицтва московскими книжками і брошурами, доводить до одичія особливо гімназіяльну молодіж, що маніфестує свої релігійні переконаня досить яскраво чи то святкованєм памяти ріжних московских поетів, чи Наумовича, чи робленєм буч як на папскім ювілею. Молодіж академічна, то або цілком атеїсти або явні шизматики⁵⁾. Они отверто переходять на православє і пропагують се в батьківских парохіях. Де лиш явить ся яка небудь хиба у якого священника, они зараз використовують людий недоволених до своїх цілий. Переступайте — кажуть — на православє — дадут вам попа і на попа і нічо ему не будете платити, ще й церков уоставлять (так стало ся у Залучу над Черемошом). Колиж пидивимо ся часописям московфільским, то побачимо, що між новоросами а алтрутенами ніякої ріжниці нема — они собі братя.

Одна і та сама у них ідея царє-і шизмославія. Ті два табори ріжняють лиш личні справи. І дивувати ся треба конче нашим священникам, що попирають такі часописи. Чиж вони не видять, що змію проти себе живлять своїми соками. Давались чути голоси на соборах деканальних, що такі часописи треба геть викинути з хат священничих, котрі хоч і скритими дорогами а однак наглядно причиняють ся посередно до ширеня ідей ворожих католицькій Церкві — та однак все з тою справою складалось так, що часописи викидали двє, іма а вони вікном назад вертали. Зогиджуванє своїй гїєрархії, засаднича нена-

«Така Божа воля.

Ще виразнійше підносить Шевченко гадку пророка Єрмії:

«Не чаша мати
А довело ся поважати.
То воля Господа!... Годїть,
Смирїте ся, молїте ся Богу».

А вжеж під тим самим впливом пророка в поезії «Кавказ» потішає вірою сильною нарід побідою правди і свободи України словами:

«Не нам на прю з Тобою стати,
Не нам діла твої судити,
Нам тільки плакати, плакати, плакати
І хлїб насущний замисити
Кривавим потом і сльозами!
Кати знуцають ся над нами,
А правда наша пьяна спить.
Колиж вона прокинеть ся?
Колиж, Боже, даш нам жити?
Ми віруєм Твоїй силі.
І слову живому:
Встане правда, встане воля
І тобі одному
Поклоняють ся всі язика
Во віки і віки,
«А поки що течуть ріки,
Кривавії ріки.

Як і подає др. Щурат (*id.* 59.) Шевченко не міг краще використати пророчих слів Єрмії і звістити побіду і час побіди. Колиж усі одиниці народу нашого поклоняють ся ідеям правди Бога живого, вірі і науці Христовій, тоді і засвітає сонце побіди.

Як раз Шевченко був свідком, як гниль невірства в заходу і пантеїстичні науки німецьких філософів, як Гегель і між его інтелігент-

ними приклонниками, знаходили чимало прихильників, тому і він вказує на одиноку запоруку народної побіди дорогою і на основі ідей християнського світогляду. А надто і ще в своїм «Посланию до живих...» осуджує і до абсурду зводить ті ніби так високі, а в ґрунті самім нісенітні і собі суперечні науки пантеїстичної школи Гегля і то сими острыми словами:

«Схаменїть ся, будьте люде,
Бо лихо вам буде;
Як би вчились так, як треба,
То й мудрість була би своя;
А то залізете на небо:
І ми — не ми, і я — не я!
І все те бачив, все те знаю:
Нема ні пекла, ані раю,
Немає Бога, тільки я,
Та кудий Німець узловатий,
Тай більш нічого.
От так ви навчаєте ся
У чужому краю...»

Томуж і Шевченко з болем остро дорікає своїм дітям, що такими науками і відступництвом від христ. віри нищать рідний край.

«Доборолась Україна
До самого краю,
Гірше Ляхи свої діти
Її розпинають...»

В тій самій поезії і завзиває наш геній усіх нас:

«Учіте ся — брати мої!
Думайте, читайте
І чужому навчайтесь;
Й свого не цурайтесь;
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,

висть до кожного священника Українця, хочаб він був і найліпшим священником, а смирна, кадило і ливан чужому Богови, отсе й діла не лиш дневників але і всеї печати москвофільської. Аж дивно чоловікові стає, що по редакціях, чи у видавничих комітетах таких часописий засідають священники.

Не диво потім, що такими часописями годовані католицькі священники так слабу відпорність виказують з нагоди різних зібрань та народних ширших та вузших комітетів, коли їх провідники від часу до часу бризнуть чим небуть проти католицької церкви. Не безслідно проминув голос таких людей за маріявітизмом або за вихвалюванем православія, де священники сиділи мовчки похнюпивши голови. А коли скажеш що проти того, що москвофільство є покришкою шизми і навідворот, коли порушено виступи їх часописий про — так зараз почувш ріжні „извиненія“, що будьто з тим нікто не годить ся, деж би ми католицькі священники так думали ітд. usque ad dulce infinitum, одним словом, як каже Німець: man ist päpstlicher, als der Papst selbst. От і в тім є то страшне лицемірство і фарисейство, що кожний за себе відпекує ся, а зайде того потреба, то всі найдуть ся в одній мисці, як зерно маку. Що у деяких священників по являє ся така байдужність на се, хто політику їх робить, до чого вона веде, і як її веде, чи на шкоду, чи на користь католицькій Церкві, котрої вірними слугами они пишуть ся — ся сторона їх та їх становище не є витвором нових часів. На те склались передущі часи, та практика давніших священників. Інвазия російських війск підчас повстаня польского а й угорска революция, відкрила Росию для наших людей в такім блеску, що славянофільство тодішне або москвофільство грало у наших інтелігентних сферах а тим самим у священників велику ролю. А що кожний радо себе величав приклонником білого царя, то і часто лучались дезерції наших священників на той бік. Згадати треба, що ще й тепер були ріжні священники, чи то й каноніки з сьв. Юра чи сілські, як Коржинский, Попель, Цибик, Дячан, Лонкевич і другі, що показали своєю апостазією другим дорогою. Їх слідом пішов Марків, Крохмальний, Ольшевский, Гумецкий, Красицкий. До них можна зачислити і тих священників, котрі в сути річи визнають їх ідеї і хоча не переступили австрійської границі, так мовчки ідуть духом слідом своїх поперед

ників, похвалюючи змаганя шизмофільські, затаюючи, боронячи, отгим всім одним словом, що говорить Церков про хріхи чужі. Отся червона нитка тягнесь довго вже через наш духовний стан і сумно свідчить о єго католицизмі. І коли давнійше з Холмщини втікали до нас уніятські священники і ту поселялись, аби лиш задержати єдність вселенської Церкви, тепер противно в Галичині посеред уніятского священства рекрутую ся апостазія, аби єднатись зі шизмою. Нині на превеликий сором, що би, в виду свободи конфесії у Росії, ратувати там в Холмщині унію, треба аж вибирати священників конвертитів Москалів, бо ми до сего ще не доросли. Чиста іронія ті слова — Mei Rutheni, per vos ітд. висловлені одним Папою римским. Шож тепер думати про особисто релігійні переконаня у таких священників. Коли они радо ширять і купують всякі фалшиві історії церкви, де як згадав о. Я. Л. в своїй статі п. з. »Православні затії в Таличині«⁶⁾, наводять ся тенденційно-православні елюкю брації в тоні фанатичнім, обплывуючи все без пощади, що повинно бути дороге, яко католикам; коли они похваляють устно такую неправдиву історію церкви, добачаючи в католицизмі Русинів лиш єзуйтску інтригу; коли з рівнодушности або із легковаженем виражають ся про сьвятих в католицькій церкві, про папів ітд., шож судити про їх релігійні переконаня? Такого крою священники зараз кричать під небеса, як заводять ся кудись конечну інновацію в нашій обряді за дозволом столиці апостольської, в користь людських душ. Називаюгь лятинізацією — змінити хочуть обряд — кажуть, а потім пороблять нас Поляками. Конче згадати на сім місци треба і сьвітлий виступ д-ра Мишковского, професора університету у Львові, на велеградскім зїзді проти заводження товариств апостольства молитви, та про процес д-ра Бачиньского редактора, проти о. М. з Ревні, котрому закидую публично єму при розправі всякі єго виступи проти католицької Церкви. Тому і не можна сказати так делікатно, як сказав о. Л. в висше наведеній статі, що то не відносить ся те все до загалу русофільского духовенства та що треба врити твердо в несвідомість єго при пасивнім помирраню собою згаданого руху. Думая, що хто здає собі справу докладно зі сказаною мною статі, той сего сказати не буде м г зі спокійною совістю. Коли є які виїмки, то они лиш є виїмками з правила, а правило є загалне на жаль і того нікто не заперчить. Що більше, той стан не є переходовий, оттак як горячка у хорого, але то сам хорий чоловік на потрясенє мозку. Се грізний стан mezi духовенством, тому і вимагає радикальної санации, що би на будуче хвороба не стала дідичною і наче атавизм не мстилась на нас.

Чужі люде цурають ся,
В хату не пускають“...

Тими самими словами і Вам, дорогі мої, показує дорогу, якою зможете від тепер реалізувати сі клічі вішого генія і нашого пророка Шевченка, а то працею і наукою. Чужою — чужої бесіди і науки пізнати в школі маєте нагоду і обовязок, а при тім і свого рідного не цурати ся. Тій Вашій праці нехай, як Шевченкови нестатанно присьвічує любов Бога і народу свого — старайте ся на скрізь — як поет переймати ся і в усіх ділах Вашого життя наукою і сьвітлом правди Письма сьвятого і так пильно і побожно св. Письмо читати і знати — як показує нам наш Шевченко поет-біблеєць.

А вкінці по словам поета молитвою ненастанною за себе, за нарід і за ворогів можна допомогти до здійсненя слів віших нашого поета і народного пророка:

„Сьмій ся, лютий враже,
Та не дуже, бо все гине,
Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже;
Що діялось в сьвітї,
Чия правда, чия кривда,
І чий ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине,
От де люде, наша слава
Слава України.

Яворів, дня 19. марця 1910.

1) Интерпелляция п. Василька 12. XII. 09.
2) Correspondenzblatt Nr. 22 п. з.: Die Schismatischen Wölfe.
3) Згадка про се була в „Руслані“ писана самим священником.
4) диви „Руслан“ ч. 279.
5) „1908.“
6) „Нива“ ч. 2. 1910.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина

Соромні події на останнім засіданю угорського сойму відбили ся також в хорватскім соймі, де бан Томасяч висловив з того powodu свій жаль з нагоди напасти на міністра-президента гр. Куена-Гедерваріого. Сторонництво державно правне підняло при сій нагоді велику бучу, так, що президент був приневолений перервати засіданє.

Але й проти самого бана держ. правне сторонництво розпочало завзяту боротьбу і вже на

попереднім засіданю сойму дійшло до великого замішаня і напасти на бана. Іменно з різкими докорами се сторонництво виступило проти фінансової господарки попереднього бана Равха, що довів до великого недобору, а на сей рік навіть не уложено бюджету. Бан Томасяч боронив попередного правительства і виказував, що 1,300.00 К видано на квартирове для урядників, на годівлю копий і санітарні справи а недобір треба приписати невідрадним відносинам минувших часів. Хорватия опинила ся над фінансовою пропастию і не буде могла покрити сего року недобору.

Велике невдоволенє викликає справа виборчої реформи для Хорватії. Погляди на сю справу є поділені. Більшість сербско-хорватської коаліції вважає реформу доброю, але й серед коаліції можна зустріти ся з іншими поглядами. Бан не має ще відваги оповістити начерку реформи виборчої, а вдволив ся лише оціню президента банальної палати Володимира Мажуранича, котрий оповістив свій погляд на виборчу реформу в „Обзорі“¹⁾. Однак се не могло відклонити небезпеки, що би виборча реформа не перемінилася „хорватского сойму“ в „сербско-хорватску скупштину“ з осідком в Загребі.

Мажуранич виказує, що в першій групі в 21 округах будуть мати Сербї цілком певно більшість, в 2-ій групі 56 округів кандидати сербского імени не можуть думати про осягненє мандату проти волі католиків. Третя група обнімає 11 не певних округів; з того виходить, що Сербї можуть здобути 37½% всіх мандатів. Але не досить сего, бо в другій групі на 56 округів є деякі такі, що там можуть здобути мандати католики (між ними Німці і Мадяри захожі) а не Хорвати. Отже Хорватам остало би на 56 лише 48 певних мандатів. Таким способом Хорвати втратили б в своїм соймі більшість двох третин і се викликає велике невдоволенє проти бана.

Заграниця.

Англійска низша палата, яка виїшовши з тяжкої виборчої боротьби, уконституовала ся 16. лютого с. р., находить ся в передодни розвязаня. Ліберальне правительство не було в стані супроти майже рівно сильної консервативної опозиції перевести заповідженої радикальної реформи висшої палати, яке се обіцувало. Ірляндці і робітничє сторонництво не все тримало з лібералами і нераз грозила останнім небезпека, що будуть мүсїли улягти при явнім голосованю. Раз навіть лишє з ласки консервативств не прийшло до упадку їх противника Asquitha і то лишє тому, що они не вважали ще відповідною сє пору, що би задати рішучий удар та розписати нові вибори. Ірляндці і робітничє сторонництво йшли рука в руку з лібералами в виборчій боротьбі, але зате ждали они опіля сповненя обітниць, пороблених лібералами. А що они не є в можности їх сповнити, тож кабинет Asquith-a найшов ся в так скрутнім положеню, з якого зможуть єго вибавити хіба нові вибори.

Нові вибори розписані на тиждень по Великодни; всі сторонництва ладять ся вже до них. І так Asquith заповів резолюції, які мають бути внесені по Великодни в низшій палаті. Після них висша палата буде узнана нездібною до відкиданя і змінюваня бюджету, а інші права висшої палати зглядом інших предлог мають бути так ограничені, що кожда предлога навіть без згоди льордів стає законом, коли буде принята в низшій палаті протягом трєх слідуєчих по собі сесий, очевидно за одержанєм королівської санкції, але під услівєм, що між першим а третім внесенєм міне найменше два роки; вкінці заявив Asquith, що конечнє треба протяг парламентарної каденції ограничити до пяти літ.

Висша палата прийняла знов резолюції Rosbery-я, після яких вважає ся сильну і діяльну першу палату не лишє нерозлучною частою конституції, але також конечною потребою для добра держави і парламентарної рівноваги, а осягнути можна се реформою і новим уконституованем висшої палати. З сих обох резолюцій показує ся, що оба противники заступили свої девізи з лютової компанії практичними розважаннями. Ліберали не говорять вже про цілковиті

